

manj pri izrezanih podobah kakor pri malarii, se pogreša prava lepota in posnema nature. (Govorim tukaj le od cerkvá na deželi).

Ne smemo tajiti, da v čast dežele je šteti, ker imamo dovelj domačih podobarjev, in sicer vsi so nekako vneti za svojo umetnost in ne predrago svoje dela opravljajo. Mnogim od njih bi bilo pa dobro, ako bi, saj za nekoliko časa, zlasti samouki, malo po svetu se ozerli in ogledali dela slavnih mojstrov, ali pa, kar bi gotovo jim v zgubo ne bilo, da bi še šli urit se na ptuje. V kratkem bi se naučili, kar po lastnih skušnjah morebiti do konca življenja dosegli ne bojo. Tako slovi eden naših podobarjev, da posebno lepo zna marmorirati. Kadar se pa hvalijo njegove dela, se vselaj sliši pristavek, kako da je pri delu večkrat imel ptuje podobarje za tovarše.

2. Bi bilo želeti, da zraven lepote bi bili altarij itd. terdno narejeni in tako pripravi, da bi se lahko snažiti dali.

Zlatnina pri novejših delih kaj rada zgine. Kmalo začne pokati in le prehitro se pokažejo bele ali pa rumene lise. — Nekteri altarij so tako neukretno postavljeni, da se le z velikim trdom in vselej še ne brez nevarnosti po šibkih deskah blizo priti more, podobe svetnikov praha otrebiti. Ne vém pri nekterih novih altarijih: ali bodo tako dolgo cerkev lepšali kakor stari poderti!

3. Kadar se kaj novega dela, naj se vselej vse staro brez razločka ne zaverže.

Velikrat grejo tako lepi stari kipi (podobšine) v zgubo. Pod streho cerkvá in farovžev se nahajajo še prav dobro ohranjene podobarske in malarske dela iz starih časov zaveržene, pa lepše so kakor nove na altarij. Ali bi se ne dale take reči popraviti in porabiti? Tako pride namesto lepe podobe iz starega altarija na novega podoba svetnika, od ktere v kratkem rečem, naj jo že ogledujem in presojujem kakor koli hočem, vsa, vsa je leséna! Ni zato še lepo, če barva in zlato prav vpije, in če prosto ljudstvo, ktero še kaj res lepega viditi priložnosti ni imelo, kaj hvali.

4. Naj bi bilo, če je mogoče, kar se v cerkvi novega dela, zidanju cerkve primerjeno.

Prav živ izgled v tej zadevi nam je umetno in neutrudljivo prizadevanje prečastitega gosp. dekana v Kránji, kteri so orjaško gotiško zidanje mestne farne cerkve tudi z altarij gotiške podobe okinčali, in tako si slavni spominek za vselej postavili. Da bi pač veliko posnemavcov najdlí! — Ali bi ne bilo dobro, da bi vselaj, kadar se v kaki cerkvi velike poprave delajo, se način te nove naredbe predložil slavnemu škofijstvu v presojo?

5. Dobro bi bilo, kadar se na kmetih kaka nova cerkevca, farovž, kaplanija ali šola zidati mora, kjer posebne okoljšine, kakor prostor itd., ne branijo, da bi namesto tolikanj dražih planov in obrisov se lepo izdelane cerkve, farovži itd. v posnemo odbrali.

Sej imamo zalo zidane manjše in večje cerkve, farovže, kaplanije, šole. Ko bi se pglavitni deli teh posnemali, ne bilo bi toliko nevkretnega zidovja; marsikteri napčenosti bi se ognili!

Nar bolj bi bilo pa potrebno malarjem iz dežele, naj že malajo križev pot ali kar bodi si hoče, da bi izverstne dela pred sabo imeli in posnemali. Gotovo bi potem podoba Jezusa Kristusa ne bila na vsakem štacijonu drugačna, — ne bilo bi viditi učencov v Emavs iti z dežnikom (marelo) pod pasho, — in ne toliko papežev z ženskim obrazom. — Kaj bi bilo pa še reči od znamenjev pri potih? — Neki učenik je vprašal v šoli: kdo je na gori Kalvarji med drugim tudi stal pod sv. križem? — Janez odgovori: „Marija in sv. Janez“. Peter povej še ti! „Na gori Kalvarji pod sv. križem sta stala sv. Miklavž in sveta Jedert“. Otroci se namuznejo. Peter jih serdit zaverne: „Pri Janezu sta že znabiti Marija in sv. Janez bila, pri nas pa ne. Sej so mi oče pokazali sv. Miklavža pa sv. Jedert na našem znamenji.“

Med boljše malarje na Krajskem je šteti Miha Kavka iz Ihana, kteri se je precej dobro po prizadevanji rajncega barona Erberga iz Dola malarije poprijel. Sv. križev pot, ktere ga je za Dolsko cerkev pred 2 letoma naredil, je eden nar lepših cele škofije naše, akoravno barve ne upijejo. Tudi druge dela v Dolski cerkvi, kakor podoba sv. križa, posebno pa prav lepa podoba sv. Marjete na novem banderu ga hvalijo. — Sploh pa tukaj še pristavim, da cerkev sv. Marjete v Dolu, čeravno ni velika, je skoz in skoz prav čedno okinčena in prav nič nedostojnega ne na njenem lišpu, ne na podobah v nji ne najdeš. Vse priča, kako razumni in skerbni so verli gosp. fajmošter J. Breclnik. Ponosni zvonik, novi altarij, lepa cerkvena oprava, novo bandero z prelepo zvezdo, novi križev pot, pokopališe, nova šola in, tačasno zidanje nove kaplanije oznanujejo čast blagega gospoda. Cerkev posebnih dohodkov nič nima, le radodarnost za lepoto hiše božje vnetih Dolanov podpira trud skerbne pastirja. Le to so še blagodušni gosp. pozabili, da njih lastno stanovanje, — farovž — poprave potrebuje, kar očitno priča, da ne „zelus domus propriae“, ampak „zelus Domus Dei“ jih vodi. Vém, da mož, kteri je skoz celo življenje do sivih las s častjo hodil, hvale ne potrebuje in da je na meji življenja tudi ne iše, — al v izgled drugim naj bo to zapisano. — c.

Jezikoslovne drobtinice.

Nekaj o besedi kontusz.

Ker so nam v 60. listu „Novic“ gosp. prof. Terstenjak od obleke kóntuš = kantusz = *κάνδης περισχός* spomenili, da se le pri Polakih in Rusih najde, ktere za mediške pokolenike imajo, naj povém, kar sem na lastne ušesa slišal v svoji domovini pri Rogatcu. Govori se tam: „Obleci otroku kantušek“, „mati so za kantuš platna kupili“ itd.; torej rabi se ta beseda za otročjo obleko iz pisane tkanine. Od kod pride tedaj, da Rogatčani, Šatarčani (Zitalčani) in Koločani to obleko poznajo? — So morda tudi oni mediškega plemena Sarmatov Limigantov, kakor Polaki in Rusi, kteri dandanašnji kontusz nosijo? Pa to mnenje bi nasproti bilo terdenju gosp. pisatelja, ki pravi: „Pohorce in slovenske prebivavce Koroškega, dalje kranjske Gorence imam za praslovane (Urslaven)“. — Štirski in kranjski Dolenci niso nikdar Sarmati Limigantes bili, temuč novi prišelci“ itd.

S tem bi se toraj ne dala dognati resnica, da Sarmati „Medorum soboles“ niso bili Slovani. Rad bi zvedil po „Novicah“, kako se ta gordiški voz razvezati more, ktere smo tako urno zamotali. Visoko učeni gosp. Terstenjak bodo nam drugi Aleksander, ako ga razdrobijo. — Da pa Heneti in Vindi ni vse eno, to so terdili starodavni pisatelji: Herodot lib. I. str. 43. Liv. lib. I., Strabo lib. X. de Ponto str. 574, Melanthon Chronl. lib. I. str. 24 in Fuhrmann piše v svoji knjigi — Vet & Nov. Austr. pars I. cap. 4: — „Venedos (Henetos) cum tempore Paphlagonos vocitatos fuisse, quia revera Riphadiceam Paphlagoniam inhabitabant. Quum vero una pars eorum a Trojano excidio in hodiernam Italiam, inde vero in Illyricum — migrasset, Paphlagoniam totam Riphadibus reliquerunt.“

V Admontu 1. aug. 1857.

Enrik Rešek.

Kdor drugim jamo koplje, sam va-njo pade.

Narodna pripovedka po „Nevenu“.

V nekem selu je živil pošten in delaven mož z imenom Ivan; imel je ženo in edino hčer Jelico. Ivan ni bil bogat imel pa je vendar, česar mu je hilo treba za življenje, in kar koli je začel, vse mu je dobro izpod rok šlo. Za to pa je bil tudi vedno vesel in je živil srečen ter zadovoljen s svojimi; za drugo se ni kaj pečal. Njegovi sosede so pa bili hudobni ljudje; zavidali so mu srečo in mu vse vkljub delali, kar so le mogli.

Enkrat, ko Ivan zjutraj vstane, ne more hišnih vrat odpreti. Gré tedaj na okno, da pogleda, kaj je. Tù vidi, da so mu hudobni sosedje pred vrata nametali vsakoverstnih smeti in šare. Ivan se nekako zamisli in reče ženi, da se je naveličal hudobnih sosedov in da hoče jutro iti po svetu sreče iskat.

Jutro pride. Ivan vzame koš, ga napolni s smetmi pred vratmi, se poslovi pri ženi in hčerki in se podá v široki svet. Hodil je celi dan, pa ga ne naletí nobena sreča. Pozno zvečer pride Ivan v neko mesto, in lačen, žejin in še bolj truden se podá v kerčmo, da tù prenoči. Navečerjal in napil se je po volji in se hoče spat vleči; pred pa še pokliče kerčmarja, mu da koš in reče: „Kerčmar, dobro mi varuj vrednosti v tem košu, dane so mi, da jih ponesem nekemu gospodu; če mi kaj zmanjka, mi boš dobro plačal.“

„Ne boj se tega“, zaverne kerčmar, „nič ti ne bo zmanjkalo“, odnese Ivanov koš v bližnjo sobo in jo zapre. Ivan in kerčmar gresta potem spat. — Drugo jutro zarano hoče Ivan daleč iti in popraša kerčmarja po svojih vrednostih. Kerčmar berž odide z njim v drugo sobo: Ivan odkrije koš in zagleda v njem smeti. Kakor da bi tega popred ne bil vedil, začne upiti in na ves glas kričati: „Gorje mi, ptuje blago so mi ukradli! Ob glavo sem!“

Kerčmar se začne bati, da bi ga seljak ne tožil in kerčmo v slabo ime pripravil, in ker je bil bogat, mu obeta, da mu bo koš z cekini napolnil; kar tudi stori.

Ivan se vesel verne domú in srečno pride v svojo domovino. Rad bi zvedil, koliko blaga je prinesel domú; pošlje tedaj svojo hčer Jelico k bližnjemu sosedu vélikemu sicer svojemu sovražniku, in ga prosi, naj mu posodi merico. Jelica prinese merico, Ivan zmeri svoje cekine in jo zopet pošlje sosedu nazaj. Sosedova žena bi bila rada zvedila, kaj bo Ivan, domú pridši, meril, namaže tedaj dno v merici s smolo in res ostane en cekin prilepljen v merici. Ko ga sosed zagleda, vpraša deklico, odkod je oče prinesel cekine? Na to deklica odgovorí, da je prodal smeti, katerih so mu sosedje za vrata nametali, in da je za nje v mestu dobil poln koš cekinov.

Lakomna sosedka, ne bodi lena, naganja svojega moža, da tudi on s smetmi poskusi srečo v mestu. On to res stori in se podá v mesto z velikim košem polnim smeti. Ko ga mestnjani prašajo, kaj da je prinesel na prodaj in jim on pokaže svoje smeti, so ga eni psovali, drugi pa se mu smejali, rekoč, da tudi oni sami imajo dosti té robe domá.

Ker sosed v mestu nič ne prodá, se verne domú ves togoten in pregovori druge seljake, da Ivanu hišo zapalijo. Ko se Ivan neki večer z ženo in hčerjo od težkega dela domú verne, najde svojo hišo v pepel spremenjeno. On zdaj ženo in hčer pusti pri sorodnikih, in v koš nabere oglja, gré po svetu in zopet prinese domú blaga in dnarjev.

Ko hudobni sosed to zve, tudi on zapali svojo hišo in gré z ogljem po svetu. Vprašan, kaj da nosi, odgovorí, da oglje. Se vé, da so ga kovači k sebi klicali, pa plačali so mu oglje prav slabo. Zopet se brez cekinov domú verne.

Zavolj velike sreče Ivanove se cela vas proti njemu vzdigne; zavidni sosedje so se berž v tem zjedini, da ga hočejo, kakor kólj že bode, izpod nog spraviti. Sklenili so prihodnjo nedeljo v vreče (žakeli) ga zavezati in peljati ga na breg reke, ki je tekla blizu vasi, in prvi vaščan, ki se bo vernil po službi božji domú, ga ima v vodo pahniti.

Ubogi Ivan v vreču zavezan na kraji vode stoječ, začne iz vsega gerla upiti: „Nečem biti sodnik! nečem biti sodnik!“ Prigodi se pa, da ravno po tej poti neki mesar prižene lepo čedo goveje živine, ki jo je kupil v bližnjem mestu. Ko zasliši glas upijočega Ivana v vreču, se ustavi in upraša: „Kaj ti je, človek, kaj upiješ?“

Ivan ne bodi len, mu berž začne pripovedovati, kako občina s silo hoče, da bi bil on sodnik (župan) v vasi, pa da neče biti, in zatega voljo tako hudo z njim ravna, da bi ga prisilili: „Vendar jez nikakor nočem na se vzeti tako težkega bremena, pristavi zviti Ivan „in če me tudi ubijejo,

nočem“. „Ali so to vse tvoje nadloge?“ hitro reče častiljeljni in bogati mesar; in ker bi bil sam rad sodnik, ponudi Ivanu vso svojo čedo, če mu odstopi svoje mesto v vreču. Ivan je bil pač berž zadovoljen in se je poprijel ponudbe. Mesar zdaj odveže Ivana, sam zleze v vreče in Ivan ga terdno zaveže in žene čede domú. Mesar pa v vreču na vse gerlo začne upiti: „Hočem biti sodnik! hočem biti sodnik!“

Zdaj množica iz cerkve vrè, sliši glas na bregu reke misli, da je Ivan in da jih zasmehuje. Vsi se razserdijo in togotni sosedje mu žugajo: „Čakaj, ti bomo kmalo dali sodnijo“, zgrabijo terdovratnega človeka v vreču in veržejo v vodo.

Veseli, da so si vendar enkrat izpod nog spravili sovražnega Ivana, gredó v vas. Pa kako prepade strah vse, ko domú pridši najdejo Ivana domá s tako lepo čedo.

Prašajo ga, od kod je dobil toliko živine? Vesel jim odgovorí: „Za vse to se moram vam zahvaliti, dragi sosedje, ker vse sem našel v reki, kamor ste me vergli; pa če bi mi bili na vrat navezali še kak kamen, bi bil še bolj opravljen in še več lepšega blaga bi si bil nabral; v dnu reke namreč se najlepšega blaga dobí na zbiranje.“

Ko lakomni sosedje to slišijo, na vrat na nos tečejo na kraj reke, vsaki si naveže kamen na vrat in vsi do zadnjega, kakor obnoreli poskačejo v vodo.

Tako se je zviti Ivan rešil svojih hudobnih sosedov in od zdaj je mirno in zadovoljen živel še več let s svojo družino. Ivan.

Ozir po Istri.

Ljudska povest od kraljevične v pregonu.

Tri ure od Réke pri cesti, ki gré čez Učko, stoji Veprinac, zdaj na verhu lepa župna (farna) cerkev in pod njo samo pet hiš; al nekdej, kakor se bere, bilo je mesto z 70 — 100 jahalnih kónj, in s trojnim zidom zavarovano. Ene vrata so še cele, druge se malo poznajo, in od tretjih stari pametarji pravijo, kade da so stale. To mesto je imelo svoj prestari statut, v katerem se bere, da so 1505 prišli izpod kneza Favalića pod carovo oblast, ki jim je takrat vse njihove predpravece poterdil. Morda so ti Favalići knezovali v Knezgradu, ki zdajeno uro od Veprinca na poldne nad Lovranom v razvalinah leži.

Veprinčani sami pripovedujejo o svojem gradu sledeče: Na verhu, kjer zdaj župna cerkev stoji, je bil nekdej kastel, v katerem je bivala neka kraljevična v pregonu; bila je zeló lepá in bogata. Ker se pa ni smela svetu nikakor očitovati, dá cerkevco sv. Marije na Veprincu zidati, svojo podobu umetno iz lesa zrezati in jo v svojo cerkevco na oltar pod imenom B. D. M. postaviti. Zopovedala je svojim vernim slugom, da so morali še pred njenino smertjo vse njeno neizmerno bogastvo na tihem v nekem vertu na iztočni strani grada zakopati. Cerkevca in podoba še stojite, al mašuje se onde ne več, in res je čudno, da ta podoba nima Jezuska v naročji, kakor ga imajo navadno druge podobe M. B.; ampak stoji prav kakor neka velika svetovna veličanstvena gospa. J. V.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Zagreba. 3. aug. K. Ž. Mesca julija me je pot peljala na južno štirsko stran, v zibelj moje mladosti, v rajsko savinsko dolino. Priznati moram z radostnim sercom, odkar sem v Zagrebu, se je na južno-štirskem mnogo serc obudilo za slovstvo naše. Pred vsem pa so očitne pohvale vredni celjski dijaki. Ne vém, ali je na Slovenskem še kakšno drugo učilišče, na katerem bi mladež prostovoljno s tako marljivostjo in s takim veseljem se za materni jezik pogajala kakor v Celji. Pa tudi v obče se mora reči, da se na